

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
«_____» _____ 2023 р.

**ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

ВИПУСКНИЦІ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Тема:

**ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ В
НАЦІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ
СИСТЕМАХ БАЛТІЇ**

Виконавець: здобувачка вищої освіти групи 413 групи **Бондарчук Юлія
Василівна**

Науковий керівник: д. геогр. н., професор кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Колотуха Олександр Васильович**

Нормоконтролер: _____ **Борисюк Оксана Анатолівна**
(підпис) (П.І.Б.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства
Спеціальність: 242 «Туризм»
ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____Дудник І.М.
« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ Бондарчук Юлія Василівна (П.І.Б. випускника)

1. Тема роботи «Екологічний туризм в національних туристичних системах Балтії» затверджена наказом ректора № 400 /ст від «27» березня 2023р.

2. Термін виконання роботи: з «29» травня 2023 р. по «25» червня 2023 р.

3. Вихідні дані роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу літературних та Інтернет джерел.

4. Зміст пояснювальної записки:

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади екологічного туризму

РОЗДІЛ 2. Ресурсний потенціал екологічного туризму в туристичних системах Балтії

РОЗДІЛ 3. Розробка екологічного туру по Литві

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Рис. 1.1. Основні компоненти екотуризму, Рис.1.2. Пригодницький туризм, Рис. 2.1. Країни Балтії на карті Європи, Рис. 2.2. Національний парк Слітере, Рис. 2.3. Національний парк Соомаа, Рис. 2.4. Частка природних і напівприродних територій у муніципалітетах Литви (1 – <20%; 2 – 20–40%; 3 – >40%), Рис. 2.5. Авкштотський національний парк, Рис. 2.6. Тракайський історичний

національний парк з висоти пташиного польоту, Рис. 2.7. Вільнюський парк Вінгіс з висоти пташиного польоту, Рис. 2.8. Оздоровчий парк К. Дінейка, Табл. 2.1. 30 місць, що варто відвідати подорожуючи країнами Балтії, Табл. 2.2. Переваги сільського туризму, Таблица 3.1 Програма туру «Природні унікальності Литви».

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін Виконання	Відмітка про виконання
1.	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження.	27.03. – 02.04.2023 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	03.04. – 07.04.2023 р.	Виконано
3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретичних основ функціонування тематичних парків. Написати перший розділ.	07.04. – 23.04.2023 р.	Виконано
4.	Розкрити роль міжкультурної комунікації як чинник розвитку туризму. Написати другий розділ роботи.	24.04 – 07.05 2023 р.	Виконано
5.	Виявити основні проблеми та перспективи розвитку міжкультурної комунікації як чинник розвитку туризму. Написати третій розділ роботи та висновки	08.05 – 21.05 2023 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	22.05 – 04.06 2023 р.	Виконано
7.	Підготувати доповідь на попередній захист, розробити демонстраційні матеріали.	05.06 – 08.06 2023 р.	Виконано
8.	Провести роботу над зауваженнями після попереднього захисту дипломної роботи.	10.06 – 15.06.2023 р.	Виконано
9.	Захист дипломної роботи.	22.06.2023 р.	

7. Дата видачі завдання: «02» травня 2023 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Колотуха О.В.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Бондарчук Ю.В.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Міжкультурна комунікація як чинник розвитку туризму»: 58 сторінок, 18 рисунків, 3 таблиці, 40 використаних літературних джерел.

Об'єкт дослідження – екологічний туризм.

Предмет дослідження – екологічний туризм у національних туристичних системах Балтії.

Мета дослідження – здійснити оцінку ресурсного потенціалу екологічного туризму в країнах Балтії.

Методи дослідження – в процесі роботи використовувалися метод дослідження країн Балтії, емпіричного узагальнення (спостереження, порівняння і т.д.) стосовно широкого набору статистичних даних, конкретних фактів; методи теоретичного дослідження (абстракція, аналіз і синтез, групування, моделювання та ін.). Різні методи аналізу, в т.ч. методи системного аналізу соціально-економічних явищ, системний, порівняльний, економіко-статистичний, що дозволило виявити основні взаємозв'язки і спрогнозувати подальший розвиток.

Висновки дослідження включають результати аналізу теоретичних засад екологічного туризму, оцінювання природних передумов для розвитку екологічного туризму в туристичних системах країн Балтії, а також підсумки розробки екологічного туру до Литви.

Результати дослідження допоможуть оцінити темп розвитку екологічного туризму в туристичних системах Балтії та рекреаційні ресурси на територіях країн.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ, ТУРИСТИЧНІ СИСТЕМИ КРАЇН БАЛТІЇ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ.....	8
1.1 Екологічний туризм: поняття, принципи, форми.....	8
1.2 Світові тенденції та перспективи розвитку екологічного туризму.....	15
РОЗДІЛ 2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМАХ КРАЇН БАЛТІЇ	24
2.1. Загальна фізико-географічна характеристика країн Балтії.....	24
2.2. Природні передумови для розвитку екологічного туризму.....	27
2.3. Екологічний туризм в національній туристичній системі (на прикладі Литви).....	34
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРУ ПО ЛИТВИ	42
3.1. Опис та програма туру до Литви.....	42
3.2. Організація просування туристичного продукту до Литви в Україні.....	51
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Сьогодні екологічний туризм (екотуризм) відіграє значну роль у світовій індустрії туризму та гостинності. За прогнозами експертів Всесвітньої туристичної організації в найближчому майбутньому темпи його зростання будуть, як і раніше, високі, а доходи, що приносяться, зроблять значний внесок у розвиток економік багатьох країн світу, що особливо розвиваються. Це дозволить стимулювати соціально-економічне зростання у відсталих регіонах. Великі надії покладаються на екотуризм у реалізації концепцій сталого розвитку та подорожей. Рациональне використання природних та культурно-історичних туристських ресурсів дозволить уникнути багатьох негативних наслідків масового туризму.

Водночас проблеми розвитку екотуризму в цілому та в окремих регіонах поки що мало досліджені. Спостерігаються великі різночитання та розбіжності у термінології та практиці організації екотуристської діяльності. Екологічний туризм має на меті екологічне просвітництво широкого загалу населення, особливо молоді, бажаючих поглибити свої знання у сфері екології. Сприятлива причина зростання інтересу до екологічного туризму – це стійке погіршення якості довкілля. Природоохоронний характер екотуризму полягає в обов'язковому збереженні різноманітності флори та фауни рекреаційних територій. Для досягнення цієї мети використовують природоохоронні технології, вироблені практикою екологічного туризму, а також наукові рекомендації фундаментальної та прикладної науки. Все цей обумовило актуальність нашого дослідження.

Об'єкт дослідження: екологічний туризм.

Предмет дослідження: екологічний туризм у національних туристичних системах Балтії.

Мета дослідження: здійснити оцінку ресурсного потенціалу екологічного туризму в країнах Балтії.

Основні завдання дослідження:

- огляд літератури з теми дослідження;
- розгляд теоретичних засад екологічного туризму;
- оцінка природних передумов для розвитку екологічного туризму в туристичних системах країн Балтії;
- розробка екологічного туру по Литві.

Інформаційною основою роботи послужили праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі екологічного туризму, нормативно-правові акти, інтернет джерела та підручники.

Структура роботи. Робота викладена на 57 сторінках, складається із вступу, трьох розділів, висновків до них та загальних висновків. У ході роботи було опрацьовано 40 інформаційних джерел.

Апробація результатів нашого дослідження відбулася на XXIII Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ-2023. Сучасні проблеми науки» у вигляді тез та доповіді «Національні парки як просторова форма організації екологічного туризму».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Екологічний туризм: поняття, принципи, форми

За частотою згадування у різних контекстах лише деякі поняття можуть зрівнятися з терміном «екологічний туризм».

Існує думка, що вперше термін «екотуризм» був використаний Т. Міллером в 1978 р. як позначення одного з варіантів сталого розвитку туризму [20]. Інше твердження пояснює, що поняття «екотуризм» було вперше вжите ще раніше у 1965 р. дослідником К.Д. Хетцером. Однак більшість дослідників сходяться на думці, що даний термін вперше був згаданий мексиканським економістом-екологом Гектором Цебаллосом-Ласкурейном в одній з його робіт у 1983 р. [16]. Після нього з'явилися десятки визначень, загальний зміст яких такий: екологічний туризм – це той, який проходить серед дикої природи, він не шкодить і здатний її охороняти. Термін відноситься до подорожі природними територіями з акцентом на збереження навколишнього середовища. Мета полягає в тому, щоб розповісти туристам про зусилля щодо збереження, пропонуючи можливість досліджувати природу.

У 1990-х рр. екологічний туризм зарекомендував себе як інструмент сталого територіального розвитку. В результаті концепція екотуризму розглядається одночасно як особливий сегмент ринку туризму, а також як форма утвердження і дотримання принципів сталого і гармонійного розвитку. У зв'язку зі змістом поняття в науковому співтоваристві немає єдиної думки щодо концепції. Деякі дослідники вважають, що екотуризм повинен включати всі немасові види та форми туризму, а інші – лише туризм у збереженому природному середовищі.

Екологічний туризм є вирішальним чинником збалансованості, стабільності та відповідальності туристської галузі. Результатом осмислення даних проблем стала розроблена Всесвітньою туристською організацією

(UNWTO), Всесвітньою радою подорожей та туризму (WTTC) та організацією «Зелений світ» концепція сталого розвитку туризму у XXI столітті – «Agenda 21 for travel and tourism industry».

В «Agenda 21» сформульовані загальні принципи сталого розвитку туризму:

- подорожі і туризм повинні допомагати людям досягти гармонії з природою;
- подорожі і туризм повинні зробити свій внесок в збереження, захист та відтворення екосистем;
- подорожі і туризм повинні базуватися на життєздатних моделях виробництва і споживання;
- захист навколишнього середовища повинен стати невід'ємною складовою процесу розвитку туризму;
- проблеми розвитку туризму повинні вирішуватись за участю зацікавлених громадян, місцевих жителів шляхом узгодження даних рішень з тими, які були прийняті на місцевому рівні;
- держави повинні попереджати одна одну щодо природних катаклізмів, які можуть торкнутись безпосередньо туристів чи туристської сфери;
- подорожі і туризм повинні сприяти створенню робочих місць для жінок і місцевих жителів;
- розвиток туризму повинен забезпечувати і підтримувати культуру й інтереси місцевих жителів;
- індустрія туризму повинна базуватись на міжнародному праві у сфері захисту навколишнього середовища [24].

Визначення сутності екологічного туризму також було зроблено Міжнародною організацією екотуризму (TIES). В матеріалах даної організації зазначається, що екотуризм – це відповідальні подорожі до природних зон регіонів, збереження навколишнього середовища і підтримка добробуту

місцевого населення. Для більш чіткого розуміння даного виду подорожей в матеріалах ТІЕС було сформовано 10 заповідей екотуриста:

- 1) пам'ятати про вразливість Землі;
- 2) залишати лише сліди, виносити лише фотографії;
- 3) пізнавати світ у який потрапив – культуру народів, географію тощо;
- 4) поважати місцевих жителів;
- 5) не купувати продукцію, виготовлення якої згубно впливає на навколишнє середовище;
- 6) завжди йти лише уторованими стежками;
- 7) підтримувати програми по захисту навколишнього середовища;
- 8) де можливо, використовувати методи збереження навколишнього середовища;
- 9) підтримувати організації які сприяють захисту природи;
- 10) подорожувати з організаціями, які підтримують принципи екотуризму. [38]

У всіх визначеннях екологічного туризму ясно позначене середовище подорожей – відносно непорушені природні території. Очевидно, що екотуризм – це, в першу чергу, природноорієнтований туризм, в якому зазначена мета подорожей – задоволення потреби людей спілкуватися з природою, пізнавати природу. Тут же визначені і обов'язкові вимоги до подорожей. Екологічний туризм несе обов'язкову функцію турботи про збереження природи, запобігає негативному впливу туризму на навколишнє середовище. Таким чином, екотуризм є важливим компонентом так званого «сталого розвитку» природних територій, значущих для туристської діяльності, іншими словами і екологічний туризм виступає різновидом стійкого туризму [30].

Виділяються наступні відмінні риси екотуризму:

- стимулювання і задоволення бажання спілкуватися з природою і подорожі в природу, причому головний зміст таких подорожей

знайомство з живою природою, а також з місцевими звичаями і культурою;

- запобігання негативного впливу на природу і культуру, і зведення до мінімуму негативних наслідків екологічного та соціально-культурного характеру, підтримання екологічної стійкості середовища;
- сприяння охороні природи та місцевого соціокультурного середовища;
- екологічна освіта;
- участь місцевих жителів та отримання ними доходів від туристичної діяльності, що створює для них економічні стимули до охорони природи, а також економічна ефективність і забезпечення соціально-економічного розвитку територій, сприяння сталому розвитку відвідуваних регіонів.

До основних принципів екологічного туризму відносяться:

- відвідування добре збережених природних територій;
- стале використання природних ресурсів, збереження природного, соціального та культурного різноманіття;
- дотримання певних (досить жорстких) правил поведінки;
- менша, ніж при звичайних видах туризму, інтенсивність використання природних ресурсів;
- екологічна освіта туристів, їх участь у місцевих культурних і природокористувальних діях;
- ретельне планування екологічних турів, комплексний підхід до їх розробці та проведенню;
- інтеграція екотуризму в плани регіонального розвитку територій;
- участь місцевого населення у розвитку туризму та отримання ним фінансових та інших переваг від цієї діяльності;
- екологічне навчання персоналу, зайнятого в сфері екологічного туризму [30].

Отже, основна мета в екологічному туризмі – гармонізація людини з навколишнім природним і соціальним середовищем, екологічна освіта і виховання різних груп населення. Основним завданням екологічного туризму є дотримання в максимально можливій мірі строгих екологічних норм і обмежень [6].

Екологічний туризм являє собою окрему галузь, що розвивається в індустрії туризму, він не завжди однаково розуміється в різних країнах, його форми динамічні, він проникає в перш далекі від екологічної орієнтації області туристської діяльності. Тому обмежувати його занадто строгими рамками і одним єдино вірним визначенням буде навряд чи розумно.

Екологічний туризм ґрунтується на існуванні і розвитку природних парків в країні. У зв'язку з цим ті країни, які володіють особливо красивими природними місцями, мають природну базу для розвитку екологічного туризму на основі створення національних парків.

Узагальнюючи ознаки та визначення екологічного туризму, можна виділити три основні компоненти екотуризму (рис 1.1.):

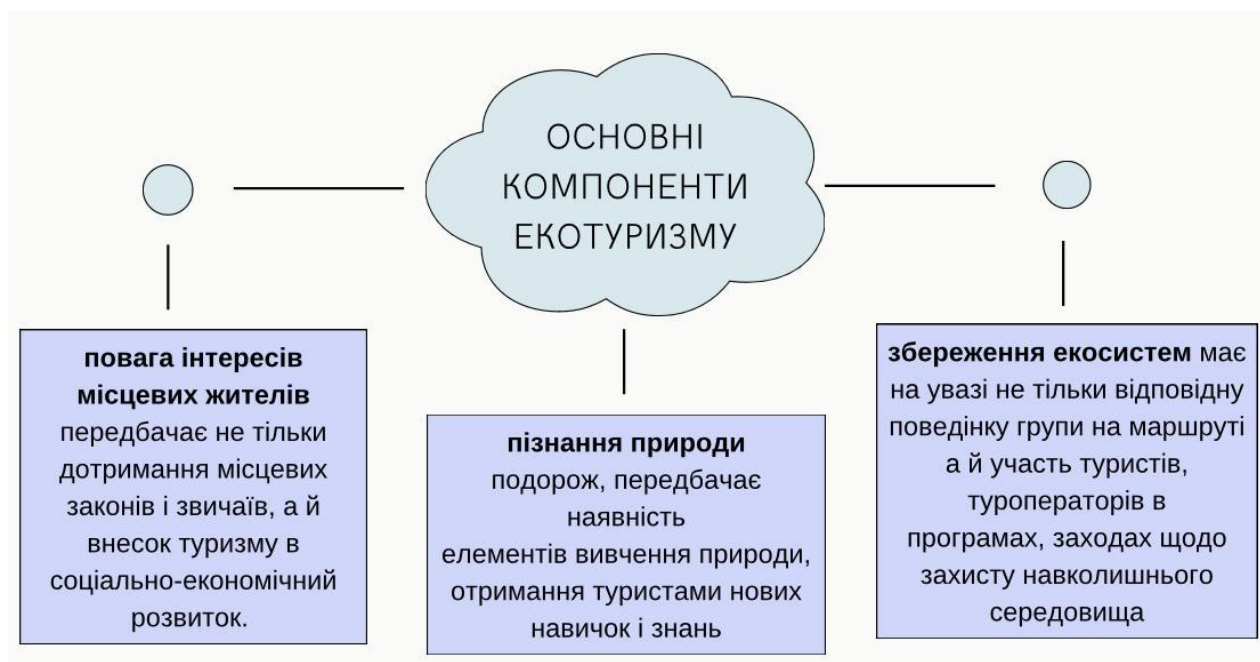

Рис. 1.1. Основні компоненти екотуризму

Екотуризм визначається як форма туризму на основі природи, яка пропонує екологічно чисте середовище та чисту їжу. Екологічний і

пригодницький туризм – це поняття дуже пов'язані між собою, адже пригодницький туризм визначається, як різновид туризму, пов'язаний з фізичними навантаженнями та організацією нестандартних турів у екзотичні й екологічно чисті природні резервації та включає незвичайні подорожі, нетрадиційні транспортні засоби, що тісно переплітається з визначенням екологічного туризму [19].

Складовими екологічного туризму слід вважати пригодницький та спортивний туризм. Про пригодницький туризм детальніше на рис 1.2.

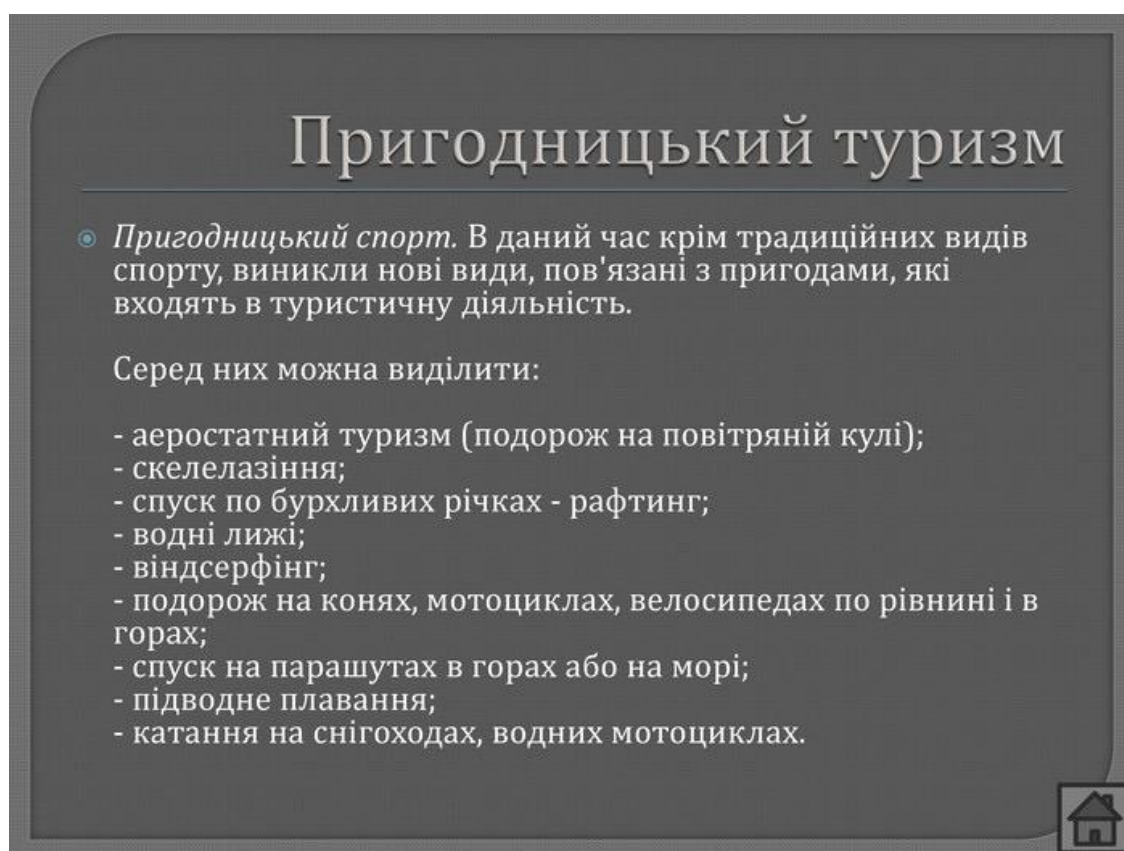

Рис.1.2. Пригодницький туризм

Вагомим сегментом екологічного туризму також виступає спортивний туризм в тому плані, що, по-перше, полігоном туристсько-спортивних заходів виступають незаймані або слабозмінені природні території, а, по-друге, в екологічному туризмі часто використовуються активні туристські форми – походи, оздоровчі екскурсії, експедиції тощо. Крім того відбулася значуща зміна пріоритетів і устремлінь самих туристів. Все більша кількість туристів з

індустріально розвинених країн стали прагнути до відвідування територій з незайманою природою. На противагу традиційному пляжно-курортному відпочинку виник інтерес до пригодницьких, пізнавальних подорожей.

Туристсько-спортивна діяльність тісно пов'язана з природним середовищем. У відношенні до природи, як і у відношенні до людей, проявляються і формуються якості особистостей. Безпосередні зв'язки з природою дають початок поглибленому пізнанню як самої природи, так і форм суспільної свідомості, що її відображають, перед усього – науки і мистецтва. Участь в такому пізнанні готує, в першу чергу, підростаюче покоління до майбутнього вмілого господарювання, до раціонального і дбайливого природокористування, до охорони та відновлення природних ресурсів.

Взаємодія людини з природою, що виступає в якості предмета соціологічного дослідження, повинна вивчатися як системний комплекс, в який входять різнопорядкові системи: природа (середовище) – туристсько-спортсмени (суб'єкти) – способи діяльності, що їх пов'язують (туристсько-спортивна діяльність, пізнання та інші) [11].

Таким чином, екологічний туризм це – подорожі до відносно неспотворених або незабруднених областей з унікальними природними об'єктами. Екологічний туризм приваблює унікальними природними об'єктами (водоспади, скелі, каньйони, гейзери, печери), рідкісні та екзотичні представники фауни і флори, високо естетичні природні та культурні ландшафти, об'єкти природної та історичної культурної спадщини.

Отже, для організації екологічного туризму потрібні такі природні умови, як: відсутність забруднених територій, сприятливий клімат, цікава і красива природа. Витрати на проведення екологічного туризму включають: організацію харчування та проживання туристів, екскурсійне обслуговування, проведення майстер-класів, вхідні квитки в музеї за програмою, послуги інструктора, прокат спорядження.

1.2 Світові тенденції та перспективи розвитку екологічного туризму

У світовій практиці існують дві принципові моделі розвитку екотуризму. Це так звана «австралійська» модель, де подорожі відбуваються в непорушену «дику» природу і «західноєвропейська» модель, де подорожі відбуваються в межах культурного, частіше сільського ландшафту (інші ландшафти просто відсутні або вельми обмежені). Зрозуміло, що активні форми туризму використовують, в основному, австралійську модель – подорожі в непорушену природу. Природним є той факт, що природа збереглася в наближеному до первозданного стану на територіях з мінімумом антропогенного навантаження. Це, по-перше, малодоступні для людини райони (гірські, тайгові, без розвинутої мережі комунікацій, зі складними кліматично-географічними умовами тощо). По-друге, це райони, де доступ людини обмежений штучно природними територіями, що охороняються. Такі природні території мають різний охоронний статус – державні природні заповідники і заказники, національні парки, природні парки, пам'ятки природи, дендрологічні парки та інші. В цілому всі вони покликані зберігати багату ландшафтне і біологічне різноманіття, генофонд живих організмів, зберігати еталонні та унікальні ландшафти, примножувати природні ресурси, а також проводити наукові дослідження, сприяти розвитку рекреації, туризму та екологічного просвітництва, покращувати якість середовища проживання людини тощо. Екологічну туристську діяльність вигідно розвивати на охоронюваних природних територіях (доступність, розвиненість інфраструктури при збереженні природного середовища). При цьому найбільші перспективи з усіх таких територій екотуристська діяльність має в межах національних природних парків.

Тому заслуговує уваги і осмислення досвід багатьох країн з організації спеціальних територій, на яких можуть бути поєднані і туристські, і природоохоронні цілі – мережі національних парків, орієнтованих на пізнання природи. Саме в таких парках можливий комплексний розвиток сфери послуг,

організація маршрутів різної тематичної направленості, в т.ч. і спортивних, може бути організована мережа екологічних маршрутів з обладнаними на них стоянками для туристів (із запасом палива, сміттєзбірниками, туалетами і т.п.). Такі парки здатні зберегти більшу частину території в первозданному стані. Такі національні парки, як Єллоустоунський, Йосемітський жителі США відносять до перлин Америки. Увага до особливо охоронюваних національних територій спричинила за собою потребу в науковому осмисленні проблеми та розробці обґрунтованих оцінок екологічних наслідків туристських відвідувань. При цьому розвиток таких парків може забезпечити чималі економічні і фінансові перспективи, оскільки, по своїй суті, екологічний туризм потребує значно менших організаційних і фінансових витрат на розвиток інфраструктури ніж інші види туризму [11].

Географія екологічного туризму дуже своєрідна. Традиційні потоки туристів спрямовані з розвинених країн до розвинених (наприклад, німецькі туристи відпочивають на гірськолижних курортах Швейцарії, пляжах Італії). Екотуристи прямують, в основному, з розвинених країн до країн, що розвиваються, що знаходяться переважно в тропіках, природа яких екзотична і цікава для мешканців північних країн (лідирують тут такі країни, як Кенія, Танзанія, Еквадор, Коста-Ріка, Непал, а також Австралія, Нова Зеландія та ПАР).

Просування туристичного продукту в економічно розвинених країнах (США, Німеччина, Франція, Великобританія та ін) вимагає значних фінансових витрат, що буває важко для країн, що розвиваються. Виходом з такої ситуації є створення регіональних об'єднань, які на засадах кооперації проводять заходи щодо просування та збуту своїх туристичних продуктів.

Однак при цьому необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної країни, щоб спільні заходи не стали причиною втрати їхньої своєрідності та власного іміджу. Тому важливо, щоб дії щодо просування туризму, що базуються на регіональній кооперації, висвітлювали індивідуально кожен туристичний центр.

Туристична Асоціація країн Азії та Тихого океану (РАТА) – некомерційна міжнародна організація, діяльність якої спрямована на всебічний розвиток туризму в країнах Південно-Східної Азії та Тихого океану, була утворена у 1951 році. Асоціація забезпечує захист інтересів своїх членів, вивчає потреби та закономірності розвитку туристичних напрямків, проводить спеціальні заходи. До Асоціації входять 90 урядових, державних організацій, серед яких офіси з туризму, 30 міжнародних транспортних компаній, включаючи авіакомпанії, аеропорти та оператори круїзних ліній, 57 освітніх установ, а також численні міжнародні компанії. До складу РАТА входять такі країни та території: Східна Азія: Аоминь, Сянган, о. Тайвань, Південна Корея, Японія; Південна Азія: Індія, Непал, Шрі-Ланка; Південно-Східна Азія: Індонезія, Камбоджа, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, Південний В'єтнам. Південний Тихий океан: Австралія, Нова Зеландія, Нова Каледонія, Фіджі; Океанія: Гуам, Самоа Східне, Самоа Західне, Таїті; Аляска, Гавайські острови, США та Канади.

Тисячі професіоналів у сфері туризму працюють у 41 відділеннях РАТА по всьому світу, організовуючи навчальні та бізнес-заходи. РАТА входить до Коаліції Глобальної Туристичної Асоціації (Global Travel Association Coalition - GTAC), членами якої також є Airport Council International (ACI), Cruise Lines International Association (CLIA), IATA, Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO), World Economic Forum (WEF), World Tout).

Курс на розвиток екотуризму в усьому світі сьогодні набуває чітко виражених форм і цілком конкретного змісту. Важливу роль у своїй грає менеджмент екотуризму. Проведений аналіз дозволив виділити основні завдання менеджменту екотуризму:

1. Приділяти особливу увагу екологічній освіті туристів, підвищенню культури взаємин із природою. Здійснити це можна як шляхом цілеспрямованого опрацювання туристичних програм, так і шляхом вироблення та впровадження екологічних норм поведінки у природному середовищі.

2. Залучати туристів до участі у заходах, вкладених у збереження природних ресурсів.

3. Сприяти соціально-економічному розвитку туристських центрів, до яких належать, передусім, природні території, що особливо охороняються, природні багатства регіонів і держави в цілому.

4. Виступати активним захисником природи на туристичних територіях (наприклад, рекламувати природні багатства, інформувати туристів про наслідки їхнього ставлення до природи, налагоджувати ефективну взаємодію з адміністрацією природних заповідників тощо).

Зі зростанням значимості туризму в економіках багатьох країн виникла потреба у взаємодії та координації дій. З цією метою були створені та функціонують міжнародні організації, такі як Європейська комісія подорожей (ЕТК), Азіатсько-Тихоокеанська асоціація подорожей (ПАТА), Карибська туристична організація та ін. Одним із визнаних авторитетів у цій сфері є Всесвітня туристична організація (ЮНВТО). Існують також інші міжнародні організації, які безпосередньо чи опосередковано впливають на розвиток туризму (наприклад, Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна організація цивільної авіації (ІСАО) та ін.) [32].

За різними оцінками, екологічний туризм становить 10–20 % від усього ринку світового туризму і є галуззю, що найбільш динамічно розвивається. Екологічний туризм є основним джерелом доходів для таких країн, як, наприклад, Кенія і Коста-Ріка, і одним з головних для інших країн.

З 14 по 16 травня 2007 р. в Осло відбулася Всесвітня конференція з екотуризму (GEC07). [31] Конференція була організована Міжнародним товариством екотуризму (TIES), Норвезьким товариством екотуризму та Програмою захисту навколишнього середовища ООН (UNEP). [17] Будучи найстарішою та найбільшою у світі екотуристичною організацією, TIES поширює принципи екотуризму та відповідальної практики у сфері подорожі та туризму. [40] Маючи на меті об'єднати зусилля зі сталого розвитку туризму,

TIES працює у більш ніж 90 країнах і прагне бути основним джерелом інформації та захисником інтересів екотуризму.

Основними цілями конференції був розгляд досягнень та проблем екотуризму з 2002 р., спільна робота національних та регіональних асоціацій та спілок, узгодження практичних дій щодо сталого розвитку екотуризму. Конференція дозволила всім зацікавленим в екотуризмі організаціям як громадським, так і приватним оцінити сьогоденне становище у світовому екотуристичному співтоваристві, які стоять перед екотуризмом проблеми та встановити цілі та критерії на майбутні роки.

У процесі роботи GEC07, на якій були присутні близько 450 делегатів із більш ніж 70 країн, було відзначено досягнуті у сфері екотуризму успіхи, а також появу та суспільне визнання поняття "стійкий екотуризм".

В результаті роботи GEC07 вироблено рекомендації щодо подальшого розвитку екотуризму:

1. Визнати цінність ролі екотуризму у місцевому сталому розвитку. Часто екотуризм розвивається у сільських та віддалених областях, де вибір професій невеликий, а рівень бідності високий, тому екотуризм може зробити свій внесок у збільшення місцевого доходу. При цьому місцеве та корінне населення повинно мати можливість брати участь у плануванні та розподілі прибутку.

З метою вирішення зазначених проблем пропонується:

- розвивати механізми участі представників місцевого та корінного населення у плануванні та прийнятті рішень щодо розвитку сталого туризму;
- забезпечувати бідні верстви населення великими доходами через працевлаштування, місцеву мережу постачання, допомогу у створенні підприємства, підтримку місцевого сервісу та інфраструктури;
- стимулювати сталий розвиток фермерства та розведення тварин для отримання загальної економічної вигоди, встановивши інноваційні

форми землекористування, наприклад, стійке вирощування врожаю чи лісонасаджень;

- стимулювати розвиток нового продукту у сфері ремесел, приділяючи більше уваги місцевому мистецтву та народним промислам, інтегрувати принципи чесної торгівлі у роботу екотуризму;
- встановити партнерські відносини між державним та приватним секторами, показавши розвиваючу роль туризму, а також об'єднати міжнародні організації, уряди та агентства з розвитку для підтримки
- пам'яток природи та культури, щоб відповісти на зростаючі запити туристичного ринку по всьому світу.

2. Збільшити до максимуму потенціал розвинених підприємств екотуризму як головної економічної сили для збереження природної та культурної спадщини.

Розвиток екотуризму залежить від мальовничих ландшафтів, великої кількості дикої природи та багатого розмаїття культур. Таким чином, розвиток екотуризму та його позитивні наслідки слід сприймати як інструмент збереження природної та культурної спадщини. Необхідно так планувати розвиток екотуризму, щоб звести до мінімуму несприятливий вплив на довкілля та місцеві спільноти, а також збільшити потенційну вигоду.

З метою вирішення зазначених проблем пропонується:

- покращити знання, навички та ресурси представників органів управління природоохоронних територій з розвитку та управління екотуризмом, щоб допомогти принести користь місцевому та корінному населенню, привернути увагу відвідувачів до питань збереження природної та культурної спадщини;
- розробити програми дослідження та моніторингу стану берегової лінії та океанів;
- забезпечити інноваційні підходи та механізми використання екотуризму для спонсорів програм щодо збереження природних ресурсів та

дослідницьких проектів з моніторингу впливу діяльності людини на природу;

- залучати місцеві спільноти та застосовувати місцевий дизайн та матеріали для забезпечення повної естетичної та культурної гармонії з навколишнім середовищем, залишаючи мінімальні зміни та поєднуючи творчість та нові технології зі стратегіями сталого розвитку;
- збільшити зусилля щодо повсюдного впровадження Директив Конвенції з біорізноманіття та розвитку туризму, приділяючи увагу взаємодії туристів, місцевого населення та природи, шукаючи способи її збереження.

3. Підтримувати життєздатність екотуристичних підприємств через ефективний маркетинг, навчання та тренінги.

Багато продуктів екотуризму надаються дуже маленькими підприємствами, а люди, що працюють у сфері екотуризму, не завжди мають досвід фінансової діяльності, маркетингу та поведження з відвідувачами. Цих людей потрібно заохочувати працювати разом для набуття необхідного досвіду.

З метою вирішення зазначених проблем пропонується:

- прагнути до досягнення високого практичного рівня тренінгів та навчання в екотуризмі;
- зробити доступною сучасну інформацію та результати досліджень на ринку екотуризму через найпопулярніші джерела, включаючи веб-сайти, онлайн-форуми та групи, розсилки, Інтернет, радіотрансляції;
- встановити як головний компонент високоякісного автентичного екотуризму грамотну, з погляду екології та культури, інтерпретацію.
- поліпшити інноваційну та фінансову базу освітніх центрів та тренінгових програм, ефективність яких потрібно оцінювати за кількістю відвідувачів та бажаним результатом;
- співпрацювати зі ЗМІ та використовувати їх як ефективний навчальний інструмент для точного та інформативного висвітлення екотуристичної

діяльності, агітації проти псевдоекологічних організацій, заохочення переходу до принципів екотуризму;

- посилювати місцеві, національні та регіональні асоціації екотуризму та їх зв'язки з ТІЕС для створення більш міцної мережі, яка буде ядром всесвітньої екотуристичної діяльності.

4. Звернути увагу до найбільш гострі проблеми, які стоять перед екотуризмом, посилення його стійкості.

Екотуризм передбачає величезний позитивний вплив на суспільство та довкілля. Важливо, щоб його принципи застосовувалися правильно і були зразком наслідування. Потрібно звернути увагу на різні аспекти, що відображають поточний стан та зовнішні обставини, нові можливості для посилення позицій екотуризму та нові складнощі.

З метою вирішення зазначених проблем пропонується:

- забезпечити визнання перевіреним та сертифікованим схемам та правилам поведінки, які можуть допомогти покращити екологічне управління, знизити негативний вплив, захистити культурні об'єкти, надати стратегії землекористування;
- використовувати нові методи для посилення соціальної та екологічної відповідальності, підходити до кожного підприємства з точки зору відповідності встановленим стандартам, які підтримують місцеві спільноти, сприяють збереженню та зводять на мінімум вплив на навколишнє середовище;
- боротися з впливом туризму на зміну клімату, пропагувати збільшення тривалості маршруту, використання екологічних видів транспорту, технологій та палива, забезпечуючи зменшення вуглецю, що виділяється;
- пропагувати відданість принципам стійкості в інших сферах туристичної індустрії, наголошуючи на ролі екотуризму у зміні відносини та практики звичайного туризму, та вітати спільні зусилля з надання позитивного впливу на всіх зацікавлених осіб;

- заохочувати дії екотуризму щодо захисту та охорони культурної спадщини, а також зберігати різноманіття та унікальність культурних, соціальних, релігійних та духовних елементів місцевих та корінних спільнот у всьому світі.

Отже, туризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів економіки по всьому світу. Такі тенденції створюють хороші можливості розвивати туристичний ринок у сегменті екотуризму і збільшувати доходи від цієї галузі економіки в різних країнах світу, у тому числі в країнах Балтії. З іншого боку, зростаючий попит на екологічний туризм передбачає неминучий негативний вплив на навколишнє середовище.

У роботі нами проаналізовано можливості розвитку природоохоронного екотуризму в країнах Балтії як можливості для сталого розвитку територій країн. Перший Балтійський форум екотуризму, що відбувся ще в Латвії в 2005 р., під час обговорення розвитку та майбутніх проектів і подій на форумі, продемонструвало зростаючий потенціал цієї галузі, зокрема у країнах Балтії, що залишається актуальним й до сьогодні, адже попит на збережені природні території країн Балтії зростає серед європейських туристів й по сьогоднішній день.

РОЗДІЛ 2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМАХ КРАЇН БАЛТІЇ

2.1. Загальна фізико-географічна характеристика країн Балтії

Країни Балтії – північно-східний регіон Європи, що включає такі країни як Естонія, Латвія та Литва, на східному березі Балтійського моря.

Країни Балтії обмежені на заході та півночі Балтійським морем, яке дало назву регіону, на сході – росією, на південному сході – білоруссю, а на південному заході – Польщею (рис. 2.1).

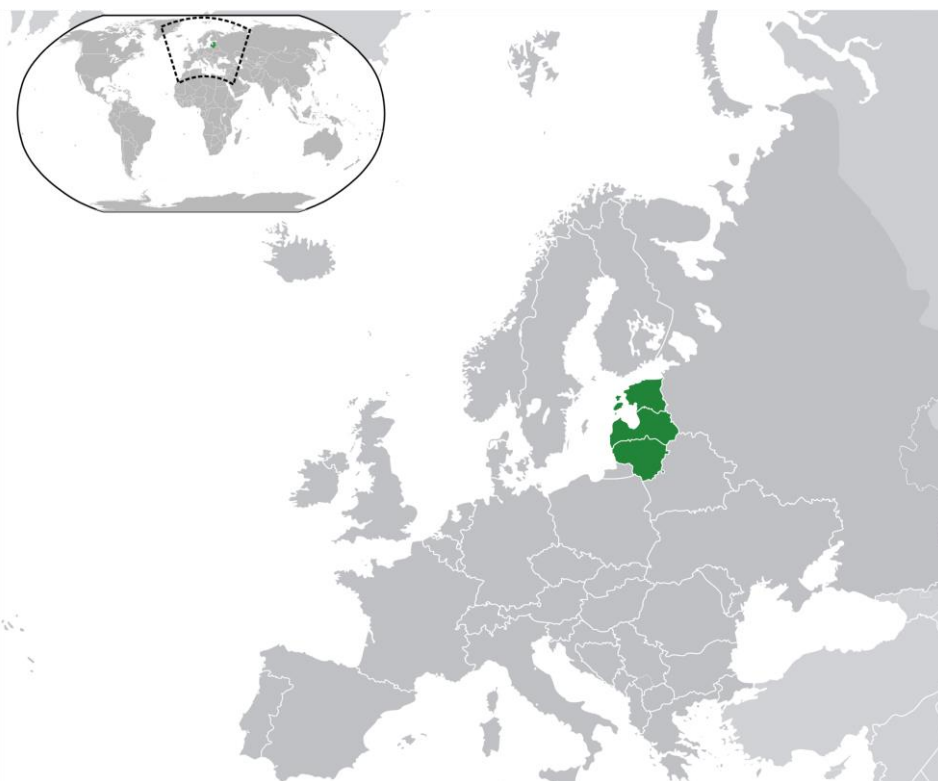

Рис. 2.1. Країни Балтії на карті Європи

Клімат регіону прохолодний і вологий, на внутрішніх територіях випадає більше опадів, ніж на узбережжі. Температури помірні в порівнянні з іншими країнами Східно-Європейської рівнини. Незважаючи на екстенсивне сільське господарство, Балтійський регіон, як і раніше, покритий лісами більш ніж на одну третину. Поширені дерева, які пристосовуються до часто погано

дренованого ґрунту, такі як берези та хвойні дерева. Серед тварин, що населяють регіон, лось, кабан, козуля, вовк, заєць та борсук [26].

Найпівденнішою і найбільшою з трьох балтійських держав є країна північно-східної Європи – Литва. Литва була могутньою імперією, яка домінувала над більшою частиною Східної Європи у 14–16 століттях. Литва межує з Латвією на півночі.

Литовська рослинність ділиться на три окремі регіони. У приморських районах переважають соснові ліси, але в піщаних дюнах зростає дика житня й чагарникова рослинність. У горбистій східній частині переважають ялинки. Центральний район характеризується великими масивами дубів, з елегантними березовими лісами в північних частинах, а також характерними чорно-льоховими та осиновими гаями. На півдні переважають соснові ліси. Справді, близько однієї третини країни вкрито лісами, а ще близько п'ятої займають луки. Болота становлять лише невеликий відсоток від загальної площі.

Дика природа дуже різноманітна і включає безліч видів ссавців. Зустрічаються вовки, лисиці, видри, борсуки, горностаї, кабани, багато гризунів. У густих лісах мешкають лосі, олені, олені, бобрі, норки та водяні щури. Литва також є домом для сотень видів птахів, у тому числі білих лелек, качок, гусей, лебедів, бакланів, чапель, яструбів і навіть білоголового орлана. Є багато видів тетеруки та куріпки, а також.

Етнічні литовці становлять понад чотири п'яті населення країни; є також росіяни та поляки та в меншій кількості білоруси, українці, латиші, татари, роми (цигани) та інші [29].

Латвія – географічно середня трьох балтійських держав. Країна розташована вздовж берегів Балтійського моря та Ризької затоки і межує з Естонією на півночі.

У Латвії багато річок, що впадають у Балтійське море. Найбільші з них - Західна Двіна, її загальна довжина 357 км., а також Вента та Ліелупі. Серед

пагорбів, багато з яких вкриті лісом, є численні озера, площа деяких з яких сягає 30 кв. км.

Більше половини території Латвії покрито лісами, луками, пасовищами, болотами та пустирями. Ліси становлять понад одну третину загальної площі, і близько десятої частини лісів культивується. Найбільші лісові масиви розташовані в північній частині Курземського півострова, на берегах Західної Двіни і на північному сході, де переважають хвойні породи (сосна та ялина). З листяних порід переважають береза, осика, вільха. Луги зустрічаються як у долинах річок, і серед пагорбів.

До радянської окупації в 1940 р. латиші становили близько трьох чвертей населення країни. Сьогодні вони становлять приблизно три п'яті населення, а росіяни становлять близько чверті. Є невеликі групи білорусів, українців, поляків, литовців та ін. [28].

Естонія – найпівнічніша з трьох балтійських країн. Територія Естонії включає близько 1500 островів та острівців; два найбільші з цих островів, Сааремаа і Хийумаа знаходяться біля західного узбережжя материкової Естонії.

Естонією протягом більшої частини її історії окупували іноземні держави. У 1940 році вона була включена до складу СРСР як одна з республік у його складі. Естонія залишалася радянською республікою до 1991 року, коли разом із іншими прибалтійськими державами оголосила про свою незалежність.

Естонія рясніє річками, що впадають у Фінську затоку, в Ризьку затоку і в Чудське озеро. Найдовша річка Пярну простягається приблизно на 145 км; іншими важливими річками є Педжа, Нарва та Касарі. Найбільше озеро країни - Чудське озеро, площею близько 3550 кв. км. Озеро Виртс розташоване на півдні центральної Естонії.

Змішані ліси, в яких росте близько 90 місцевих видів дерев та чагарників, покривають майже половину території Естонії [27].

2.2. Природні передумови для розвитку екологічного туризму

Виникненню поняття «екотуризм» сприяло кілька тенденцій. По-перше, туризм став однією з найбільших глобальних економічних активностей. Кількість відвідувачів територій, що охороняються, по всьому світу настільки зросла, що потенційні збитки, які вони могли завдати природним комплексам, стали викликати серйозне занепокоєння. У той самий час, стало очевидно, що з раціональної організації туризм може забезпечити реальну фінансову підтримку охорони навколишнього середовища і підвищити значимість тих природних ділянок, які мають зберігатися у первозданному вигляді. Фахівці в галузі навколишнього середовища стали присвячувати чимало досліджень тому, як змусити туризм «працювати» на охорону природи, щоб таким чином території, що охороняються, могли «платити за себе».

По-друге, стало очевидним, що успіх природоохоронних дій неможливий на основі одних лише «заборонних» заходів, особливо якщо вони спрямовані проти інтересів місцевого населення. Необхідно, щоб місцеві жителі стали партнерами у цій діяльності, і щоб дбайливе ставлення до природи було для них економічно вигідним. У цьому вся туризм може зіграти позитивну роль.

По-третє, відбулася зміна пріоритетів і спонукальних мотивах туристів. Дедалі більше людей, особливо у розвинених індустріальних країнах, почали прагнути з міст у куточки щодо непорушеної природи. На противагу традиційному «пляжно-курортному» відпочинку зріс попит на тури активно-пізнавальної спрямованості.

Таким чином, нові підходи до розвитку рекреації та туризму, що визначаються новим характером туристично-рекреаційного продукту, потребують особливо уважного ставлення до особливостей території, виявлення її природного та культурного потенціалу.

Зважаючи на визначення екотуризму, є логічним, що ресурси для екотуризму в основному пов'язані з природним або відносно природним

середовищем. Таким чином, серед країн Європи варто виділити трійку країн що простягнулися вздовж Балтійського моря, а саме Литва, Латвія та Естонія. Країни Балтії можуть похизуватися неймовірно свіжим вологим повітрям та найчастішою питною водою в Європі, території мають велику частину недоторканих лісних масивів, що сприяє розвитку рекреації та приваблює екотуристів.

Проведений фізико-географічний аналіз засвідчив, що всі три країни Балтії дуже багаті на природні ресурси, а саме ліси, річки, озера, піщані дюни та, звісно, узбережжя Балтійського моря. Все це створює сприятливі умови для розвитку екологічного, рекреаційного, пригодницького, спортивного, пляжного, спа та інших видів туризму.

Три країни на березі Балтійського моря – Естонія, Латвія та Литва можуть бути напрочуд контрастними, але всіх трьох об'єднує їхня спільна багатовікова історія та спільна боротьба за незалежність. Щоб повною мірою відчувати балтійський колорит, варто відвідати всі три країни.

Недоторканий пейзаж Балтійського узбережжя, жива культура і традиції, а також спадщина, залишена колишніми наддержавами, роблять країни Балтії привабливим туристичним напрямком.

Країни Балтії наразі є чудовим прикладом збереження незайманих природних територій, адже незважаючи на відносно малу площу всі три країни мають величезну кількість національних природних парків та охоронних територій. Розглянемо детальніше деякі з них.

Розглянемо перелік 30 місць, які варто відвідати в першу чергу подорожуючи країнами Балтії (табл. 2.1).

30 місць, що варто відвідати подорожуючи країнами Балтії

Естонія	Латвія	Литва
Столиця Таллінн	Старе місто Рига	Вільнюс
Національний парк Соомаа	Національний парк Гауя	Куршська коса
Пярну	Турайдський музей-заповідник	Тракайський замок на березі озера
Район Виртсъярв	Старе місто Цесіс	Морський музей
Ододенна подорож Цибулевим маршрутом	Місто Юрмала	Світовий бурштиновий шлях
Хаапсалу	Історичний центр Кулдїги	Друскінінкай і Бірстонас
Нарвський замок	Аглонська базиліка	Пішохідна доріжка верхівками дерев
Національний парк Мацалу	Місто Вентспілс	Парки Grūto
Багато островів	Рундальський палац і музей	Гора Хрестів
Тарту	Місто Лієпая	Ведмежий маршрут

Латвія, Національний парк Слітере розташований на півострові Курземе, що омивається Балтійським морем. Парк відомий своїми неймовірно красивими краєвидами – завдяки морю, широколистяним лісам, болотам, водно-болотним угіддям, бореальним лісам і болотам (рис. 2.2).

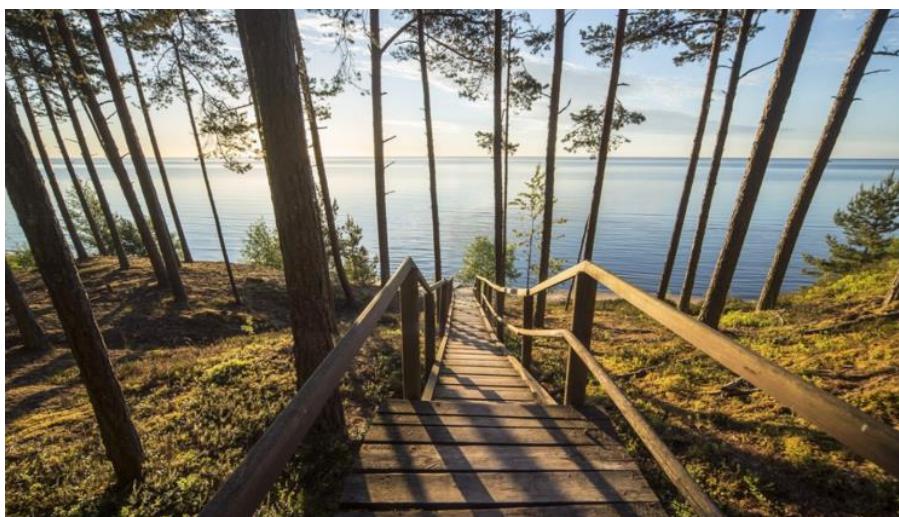

Рис. 2.2. Національний парк Слітере

Естонія, Національний парк Соомаа був створений для охорони великих боліт, заливних лугов, лісів і культурної спадщини в південно-західній частині Центральної Естонії. Національний парк розкинувся на території площею 390 кв. км, яка майже не зачеплена діяльністю людини, на кордоні повітів Пярну та Вільянді. Естонська назва національного парку Соомаа (Земля боліт) пов'язана з тим, що болота із заболоченими луками та болотистими лісами становлять 80 відсотків його території (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Національний парк Соомаа

Однак, при цьому найбільшими потенційними можливостями для розвитку екологічного туризму володіє найбільша з країн Балтії – Литва. Так, східна частина Литви має безперечно хороші умови для розвитку екологічної діяльності. Подібна ситуація спостерігається в деяких районах Жемайтії. Показники природності території там найвищі, частка природних угідь в 10 разів більше, ніж забудованих територій, а ліси складають більше 40% всього району [29].

Частка природних і напівприродних територій у муніципалітетах Литви відображена на рис. 2.4.

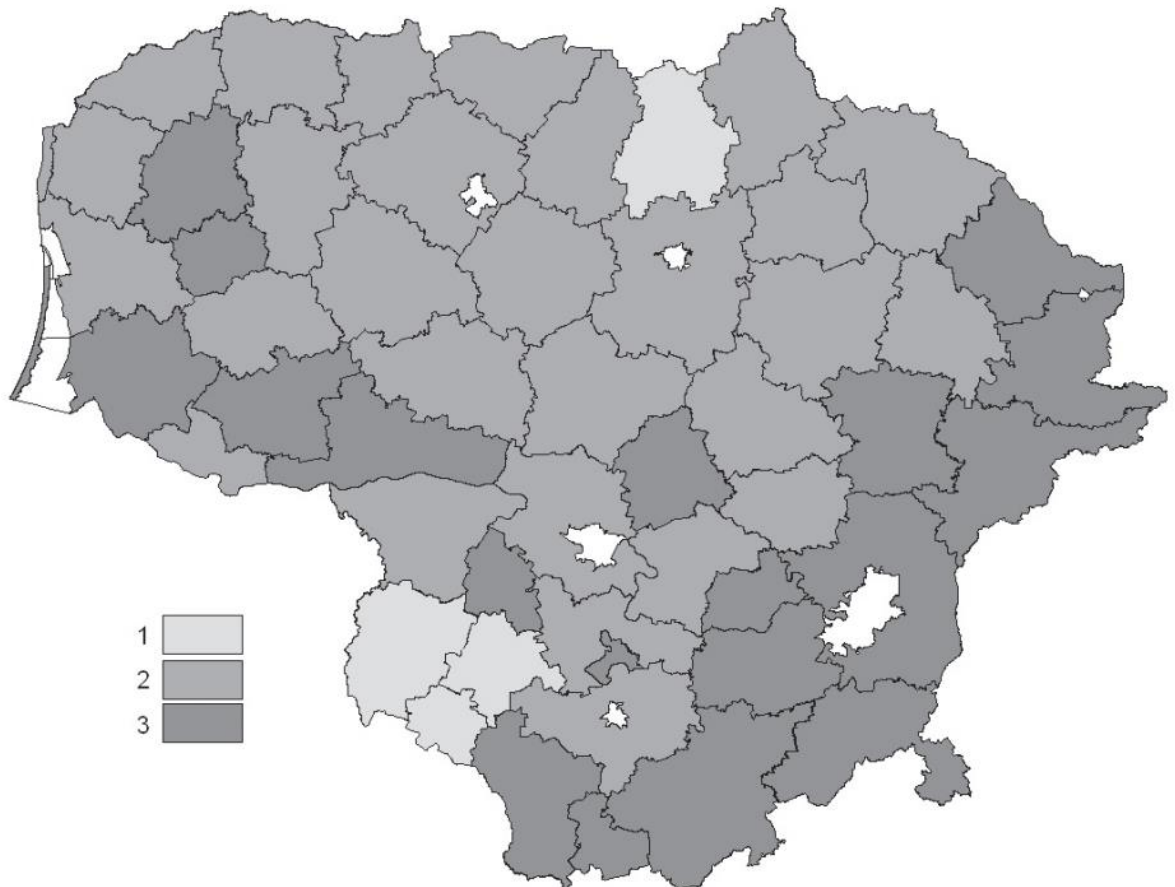

Рис. 2.4. Частка природних і напівприродних територій у муніципалітетах Литви (1 – <20%; 2 – 20–40%; 3 – >40%)

Розглянемо природні національні парки Литви.

Литва, Авкитотський національний парк. Ландшафт найстарішого національного парку Литви сформований таким чином, що він відкривається перед відвідувачем усією своєю красою – струмки, які з’єднують сотні озер, що вкривають землю. Парк має чудові можливості для насолоди еко-туризмом, а високі пагорби служать спостережними вежами для околиць (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Авкштотський національний парк

Литва, Тракайський історичний національний парк. Легендарна резиденція правителів Литви, озера і мальовничі береги, спадщина караїмів і аристократичний побут – тільки в Тракаї можна знайти стільки цінного в одному місці. Це єдиний історичний національний парк у Литві та всій Європі, що робить його обов'язковим до відвідування як місцевими туристами, так і іноземними гостями (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Тракайський історичний національний парк з висоти пташиного польоту

Литва, Вільнюський парк Вінгіс. Одного дня тут надзвичайно спокійно – настільки, що можна легко медитувати на його галявині, а іншого – танцювати тут, серед мерехтливих неонових вогнів. Цей парк є улюбленим для прогулянок велосипедистів, роллерів і скейтбордистів. Сцена, звичайно, також привертає багато уваги, вона розташована в самому центрі парку, тут проходить багато концертів, заходів та свят. Саме тут найбільше людей вітало Папу Івана Павла II, а також Леді Гагу (рис. 2.7). Не кажучи вже про «Феєрію» наприкінці вересня, де найкращі литовські та інші світові піротехніки представляють шоу феєрверків і музики.

Рис. 2.7. Вільнюський парк Вінгіс з висоти пташиного польоту

Литва, Оздоровчий парк К. Дінейка. Парк приваблює відвідувачів своєю історією та традиціями лікування чистим повітрям, водою та сонцем. Відвідувачі мають можливість спробувати старовинні унікальні процедури: прогулянки стежками з розміщеною дистанцією, спробувати каскадні ванни та сауни, іонотерапію, басейні з точковим масажем. Сім'ї з дітьми зможуть покататися новими трасами, розважитися на дитячому майданчику або позайматися на спеціально обладнаних майданчиках і трасі з тренажерами. Тим, хто віддає перевагу спокійному відпочинку, може сподобатися сонце та спокійний відпочинок на терасах для лікування та йоги, слухаючи течію

струмка Ратничеле. Парк адаптований до потреб різних вікових груп. Вхід вільний, за винятком деяких послуг у павільйоні аероіонотерапії, каскадних лазнях та комплексі саун (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Оздоровчий парк К. Дінейка

2.3. Екологічний туризм в національній туристичній системі (на прикладі Литви)

Найпівденніша держава Прибалтики – типовий європейський напрямок для оглядового та екскурсійного відпочинку. Литва – це бароко та готична архітектура, що чудово збереглася, затишні пішохідні вулиці з численними кафе просто неба, замки та стародавні фортеці, костели та базиліки. Втім, сюди їдуть не лише за тим, щоб неквапливо поблукати старовинними камерними вуличками та подивитися на місцеві пам'ятки. Крім цього, Литва відома бальнеологічними курортами, національними природними парками і, звичайно, Балтійським узбережжям. Незважаючи на те, що цю прибалтійську державу навряд чи можна назвати популярним напрямком для пляжного відпочинку, цілюще повітря та м'який клімат подарували литовській Балтиці популярність серед поціновувачів умиротворених ретритів та оздоровчого

відпочинку (у тому числі з дітьми). Це край мальовничих озер і соснових борів, третина населення якого проживає в селах, тому з кожним роком все більш популярним стає тут Екотуризм, або сільський туризм.

Сільський туризм – це спеціалізований вид туризму, що включає елементи організованого та неорганізованого відпочинку мандрівників на сільській території з метою їх залучення до місцевої природи, способу життя населення та ознайомлення з місцевими етнокультурними комплексами та їх цінностями.

Загалом, сільський туризм має хороші перспективи розвитку, адже відпочинок у селі має очевидні переваги, оскільки поєднує інтереси власників садиб, сільської громади і туристів (табл. 2.2) [18].

Таблиця 2.2.

Переваги сільського туризму

для господаря агросадиби	для сільської громади	для туристів
<ul style="list-style-type: none"> - додатковий дохід; - особистий розвиток родини; - використання вільних засобів господарства; - естетичний і культурний розвиток членів сім'ї; - активізація діяльності селянської родини 	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення рівня зайнятості; - активізація торгівлі; - збереження і розвиток культурної, історичної спадщини села; - розвиток інфраструктури села; - активізація діяльності сільської громади 	<ul style="list-style-type: none"> - активний відпочинок «на природі»; - навчання виробництву продукції на селі, набуття нових умінь; - вживання натуральних страв; - пізнання культури регіону; - безпосереднє спілкування з місцевими жителями

Звичайно, основна маса туристів досі вважають за краще відпочивати класичним способом і вибравши для відпочинку Литву, вони поселяються в

готелях, санаторіях, базах відпочинку, обмежившись невеликою кількістю екскурсій по околицях. Але існує невелика кількість туристів, яким хочеться різноманітності, їм нудно проводити час строго за планом. Їх можна назвати туристами-гурманами. Адже неможливо оцінити всю чарівність Литовської природи, поглядаючи на безкраї ліси і озера тільки з вікон готелю, нехай навіть вона розташована на березі найкрасивішого водоймища. Хочеться побачити все зсередини, побувати «на лоні природи».

Для того, щоб зрозуміти, що таке литовський сільський туризм, треба хоч один раз побувати там. Адже сільське життя литовців зовсім інше і воно докорінно відрізняється від того, яким ми його собі уявляємо. У селах живе третина населення країни. А останнім часом переїзди з міста в село підтримуються державою і литовці, які живуть в сільській місцевості, мають прекрасну можливість залучити туристів умовами для гарного відпочинку на лоні природи, іменованого екотуризмом.

У 1994 році в Литві була відкрита перша доля, адаптована під екотуризм. На сьогодні їх число переступило через цифру 500. Але ж нічого дивного в цьому немає. Просто останнім часом власники таких садиб отримують непогану підтримку від Міністерства сільського господарства Литви. На утримання однієї такої екосадиб держава виділяє 200 тисяч євро. А якщо у вас є намір організувати кемпінг, то розраховувати можете на 60 тисяч євро.

Ця державна програма дає можливість не тільки заробляти гроші, а й показати самотність литовців, піклуватися про природу і т.д. особливу підтримку держави у вигляді додаткових субсидій отримують ті садиби, де разом з традиційними розвиваються старі забуті ремесла, де займаються землеробством і тваринництвом. Власники таких садиб докладають всіх зусиль, щоб маленький сільський будиночок привертав якомога більше екотуристів, які бажають насолодитися всіма принадами дикої глушини.

Кожна з литовських екосадиб особлива і має свою «родзинку», яка відрізняє її від інших. Існують садиби для любителів риболовлі, велосипедного туризму, верхової їзди або просто пішохідних екскурсій. У

деяких садибах ви можете навчитися популярним литовським ремеслам: різьбі по дереву, ткацтву, виготовленню кераміки. Всі об'єкти литовського екотуризму діляться на сільські садиби і хутори. І якщо перші знаходяться поблизу від сіл, то хуторами називають віддалені поселення.

Існує в Литві і своя система визначення "зірковості" екосадиб, розроблена Асоціацією сільського туризму. Кожен екотурист може вибрати собі місце відпочинку за кількістю «лелек», яке і вказує на спектр послуг, що надаються. Природно, чим більше лелек присвоєно садибі, тим комфортніше буде відпочинок. На дорогах Литви туристи можуть орієнтуватися за спеціальними знаками, які вказують, як близько знаходиться екосадиба.

Якщо ви побачите на садибі знак "лелека", то це означає, що вона є членом Асоціації сільського туризму. Якщо такий знак один, то перелік послуг тут досить скромний-ночувати доведеться на сіні, а сама садиба дуже скромна. Але навіть такий відпочинок замовляють заможні клієнти. Два лелеки стануть знаком того, що туристи будуть жити в садибі з санвузлами, правда, загальними для всіх. Причому кімнати регулярно прибирають, а за окрему плату можна домовитися про харчування. Якщо ж ви потрапили в садибу з 3-ма лелеками, то жити будете окремо від господарів в 2-х і 3-місних номерах, де є санвузли і душові кабінки.

Також у вашому розпорядженні буде кухня, лазня і посуд, але готувати доведеться самим. Чотири "лелеки" - це повний комфорт. Проживання в одно - і двомісних номерах, всі зручності, гарне обслуговування і різноманітні розваги. Якщо ж по дорозі вам зустрілася садиба з буквою N, то це означає, що вона нова і рівень її ще не визначений.

Основа екотуризму Литви базується на 4-х основних парках, що мають статус національних. Це Куршська коса, Жематійський, Дзукійський і Аукштайтський парки. Кожен з них не просто знайомить екотуристів з певною територією Литви, а й дозволяє вивчити звичаї і культуру таких литовських народів, як дзуки, жемайти і аукштайти. Не менш популярними місцями для екотуризму вважаються:

1. *Озерний край Молетай.* Молетай – старовинне литовське місто, розташоване у східній частині Литви, неподалік Вільнюса, в дивовижному місці. Його оточують найчистіші прибалтійські озера та красива зелень багатовікових лісів. У Молетському районі Литви розташовано понад 200 озер. Одним із найбільших є Бебурсай, площа якого становить 375 га, а розтяглося воно на 5 км. По цій же території протікають дві річки - Сіссарті та Вірінта. В озерах і річках Молетая водиться дуже багато риби (тріска, щука, окунь, сом, плотва, снетка), тому цей «озерний рай» щороку кличе сюди величезну кількість рибалок. Рибальство вважається в Литві одним із найдавніших промислів, крім того, це одне з джерел існування місцевих жителів, воно передається з покоління до покоління. За 9 кілометрів від Молетая, у бік Інгаліни, розташований Міндунайський музей рибальства, який приваблює туристів-рибалок багатоманітною експозицією рибальських снастей та пристосувань. Молетський район є складовою частиною регіонального литовського парку Лабанорас, більшу частину якого займають соснові бори та ліси, що чергуються з численними озерами та повноводними річками. Такі дивовижні та мальовничі ландшафти не можуть не приваблювати відпочиваючих, тому під час відпусток та на вихідних тут багато людей, які не втрачають жодної можливості насолодитися чудовими краєвидами рідного краю. Крім місцевих жителів сюди щороку з'їжджаються любителі природи з інших регіонів та країн, щоб скупатися в чистій озерній воді, прогулятися лісом, відпочити в компанії або приємно провести час на самоті. Сюди приїжджають бажаючі відновити свої сили, отримати незабутні спогади та чудові враження. Крім барвистої природи на околицях Молетая збереглося близько 400 історичних, архітектурних та археологічних пам'яток. Цікавим проведенням часу для туристів може стати прогулянка в парку скульптур. Комусь захочеться відвідати костел святих апостолів Петра та Павла та унікальний католицький цвинтар, а

когось приверне фортецю до Балтадваряю. Бажаючі поспостерігати за зірками можуть втілити в життя свою мрію, відвідавши Молетську астрофізичну лабораторію, при цьому туристи матимуть змогу споглядати чудову панораму околиць міста та отримати цікаві відомості про навколишній світ. У місті Молетай знаходиться Молетський краєзнавчий музей, відвідавши який, туристи зможуть познайомитися з історією, звичаями, а також історичними пам'ятками цього регіону, що збереглися. Двері більшості музеїв завжди відчинені для відвідувачів, а особливою популярністю серед туристів користуються вже згаданий вище музей рибальства та музей скла.

2. *Лікувальний курорт Друскінінкай.* Друскінінкай – найпівденніше місто-курорт у Литві, розташоване за 129 км від Вільнюса. Тут немає великих промислових виробництв, курорт Друскінінкай оточений лісами, тому вважається екологічно чистим місцем. В даний час Друскінінкай є найпопулярнішим оздоровчим курортом Литви. Він відомий своїми мінеральними джерелами та лікувальними грязями. На курорті Друскінінкай кілька джерел термальної води (хлоридно-натрієво-кальцієвої), родовище торф'яного та сапропелевого бруду. Хімічний склад термальної води, мінералізація джерел різняться, що дозволяє лікувати широкий спектр захворювань. Майже у кожному санаторії є свій бювет. Торф'яні грязі змішують з мінеральною водою і вони набувають особливих лікувальних властивостей. Їх застосовують для аплікацій на суглоби та хребет, торф'яних ванн, для лікування ясен, шкіри. Друскінінкай оточують хвойні та змішані ліси, які створюють особливий мікроклімат, що підходить для лікування захворювань дихальних шляхів.
3. *Курорт Бірштонас.* На курорті Бірштонас застосовується унікальна філософія Кнейппа, що охоплює п'ять елементів натурального оздоровлення: терапію водою та лікарськими травами, збалансоване харчування, рух та гармонію. Засновані на цій філософії ідеї тут

сплітаються в злагоджений ансамбль – розташовані на курорті об'єкти та унікальні споруди, в яких кожен може набратися сили. Завдяки інтеграції туризму та курортного лікування, сьогодні Бірштонас приваблює гостей сучасними лікарнями, санаторіями «Tulpè» (Тюльпан), «Vermè» (Джерельце), «Eglè» (Єль), курортним спа-готелем «Royal Spa Residence» та багатьма іншими гостинцями, ресторанами, а також пропозицією активного проведення дозвілля та незабутніми заходами. Курорт отримав чимало різних нагород за реалізовані проекти у сфері туризму, а у 2015 р. Бірштонас удостоєний престижного Почесного диплому Парламентської асамблеї Ради Європи за популяризацію європейських ідей, їх поширення у суспільстві та активну діяльність із розвитку міжнародних зв'язків. Бірштонас – ідеальне місце для натуральних методів відновлення організму. Курорт запрошує всіх приїхати сюди та відчути повноту поєднання здоров'я, душевної рівноваги, позитивних емоцій та внутрішньої гармонії.

Особливою популярністю серед екотуристів користуються зимові тури в Литву. Знаменитий курорт Бірштонас пропонує не тільки прогулянкові лижні доріжки. На його території на 40-метровому пагорбі споруджена траса для швидкісного спуску довжиною в 160 метрів. Любителів подорожувати взимку приємно здивує місто Анікщяй, де крім траси для гірськолижного спуску на пагорбі Калетос знаходиться ще й музей коней, а також старовинна залізниця. Незабутні враження гарантовані після відвідування найкрасивішого литовського міста Кярнаве, який вважається стародавньою столицею Литви.

Вартість проживання в садибах Литви безпосередньо залежить від їх зірковості, тобто кількості «лелек». Щороку в цій прибалтійській країні відпочиває 25-35% іноземців від загальної кількості екотуристів. Чому? Та тому, що литовські ціни на відпочинок в 2-3 рази нижче, ніж європейські. І якщо за котедж в садибі з 4-ма лелеками ви заплатите 60-70 євро на добу, то вибравши нічліг на сні (1 лелека), таке розміщення обійдеться вам всього лише в 10 євро.

У Литві найбільша кількість садиб 3 і 4 лелеки, тому що вони користуються найбільшою популярністю серед екотуристів. У вартість проживання входить розміщення, постільна білизна, рушники, дрова. Їжу можете готувати самі, а можете замовити у господарів за додаткову плату, причому у вас буде можливість купити екологічно чисті, натуральні продукти.

Для любителів подорожувати автомобілем в Литві обладнано величезну кількість кемпінгів: як зі зручностями, так і без них – і все за європейськими параметрами. Такий кемпінг ви можете навіть взяти в оренду.

Відвідуючи Литву, варто обов'язково спробувати національні страви. Литовська національна кухня складалася протягом багато часу. Незважаючи на схожість з кухнями інших народів Східної Європи, литовська кухня має ті відмінні риси, які роблять її однією з своєрідних і самобутніх у цьому регіоні. У порівнянні з естонською та латиською литовська кухня є найменш «морською», її можна назвати «лісовою»: у ній активно використовуються страви з дичини, меду та ягоди. Найвідомішою національною стравою Литви є цепеліни – великі галушки своєрідної форми зі всілякою начинкою – з овочів, м'яса, сиру... Своєю назвою цепеліни завдячують німецьким дирижаблям початку ХХ століття – у період Першої світової війни територія країни була окупована німецькими військами. З перших страв заслуженою популярністю користується холодний борщ "шалтибаршчяй" - буряк на кефірі з відвареною картоплею з кропом, що окремо подається. З других страв варто скуштувати традиційний скиландис – закопчену у свинячому шлунку свинину зі спеціями, або насолодитися спадщиною старолитівської кухні – вогняними мисливськими ковбасками. На гарнір можна спробувати кугеліс – картопляну запіканку або плокштайніс – запечений у духовці картопляний пудинг із яйцем із підливою із розтопленого сала та смаженої цибулі.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРУ ПО ЛИТВИ

3.1. Опис та програма туру

Споживачами даного туру є люди, що віддають перевагу активному відпочинку на природі та здоровому способу життя. Тур розроблений для туристів з середнім достатком, що хочуть віддалитися від буденного життя у великому місті та провести декілька днів у природному середовищі, відволіктися від рутини, насолодитися спа процедурами та прогулянками по національним паркам Литви. Головною метою туристів при відвідуванні туру є фізичне і духовне очищення, придбання нових знайомств, рекреація, розслаблення та оздоровлення, а другорядною – ознайомлення з історичними пам'ятками міста.

Тур задовольняє наступні потреби споживачів:

- потреба у відновленні сил;
- потреба у відпочинку і розвазі;
- позбавлення від стресу та занепокоєння;
- потреба в спілкуванні;
- задоволення духовних потреб;
- оздоровлення.

Тур розроблений на 9 днів, на 20 людей, які мають схожі інтереси та мету. Назва туру – «Природні унікальності Литви».

Основною метою туру є задоволення духовних потреб, відпочинок, перебування на свіжому повітрі, відвідування природних пам'яток, спілкування з однодумцями.

Група туристів збирається у Києві на автостанції "Київ", вул. С. Петлюри, 32, (Залізничний вокзал). О 14:00 вони виїжджають на автобусі до Вільнюса. Протяжність маршруту від Києва до Вільнюса – 1582 км, тобто по часу це близько 26 годин (з урахуванням зупинок). В умовах війни,

перевезення через Білорусь не здійснюються, тому маршрут був прокладений через Польщу.

Для створення маршруту туру було обрано міста Вільнюс та Друскінінкай з їх широкими можливостями для екологічного та рекреаційного туризму, великою кількістю природоохоронних зон, парків, чистою водою та свіжим повітрям.

Місце початку і закінчення туру – Київ - Київ.

Перелік транспортних засобів, які будуть здійснювати перевезення туристів – автобус.

Розглянемо програми туру у таблиці 3.1:

Таблиця 3.1

Програма туру «Природні унікальності Литви»

День	План
День 1-2	-14:00 Туристи виїжджають з Києва
День 3	-16:00 Прибуття до Вільнюсу; -16:30 Трансфер до еко-готелю; -17:00 Заселення в еко-готель “Vilnius Grand Resort”; -18:00 Вечеря в еко-готелі “Vilnius Grand Resort”; -19:00 Спа-процедури та масаж на території еко-готелю (за бажанням/не включено у вартість); -21:00 Вільний час / Відпочинок
День 4	-8:00 Сніданок на території еко-готелю; -9:00 Екскурсія Тракайським парком; -11:00 Прогулянка на яхті біля Тракайського замку; -13:00 Трансфер до Вільнюсу; -14:30 Обід в еко-ресторані «Panama Food Garden»; -15:30 Урок медитації на свіжому повітрі в студії «Holi» (за бажанням/не включено у вартість); -17:00 Прогулянка старим містом Вільнюса (Gediminas Castle Tower, Vilnius Cathedral, St. Anne's Church); -19:00 Вечеря в ресторані литовської національної кухні «Lokys»; -20:00 Вільний час

День 5	<ul style="list-style-type: none"> -8:00 Сніданок на території готелю; -9:00 Трансфер до міста Друскінінкай; -11:00 Прогулянка парком та пікнік в «K.Dineika wellness park»; -17:00 Аквапарк «AQUA» та спа-процедури «FLORES»;; -20:00 Вечеря на терасі ресторану «LABAI»; -22:00 Трансфер до Вільнюсу
День 6	<ul style="list-style-type: none"> -8:00 Сніданок на території готелю; -9:00 Автобус до національного парку «Aukštaitija»; -12:00 Прогулянка пішки / вело-прогулянка парком та пікнік; -17:00 Сплав річкою на каяках; -19:00 Політ над національним парком «Aukštaitija»; (за бажанням/не включено у вартість); -20:00 Вечеря на території парку; -21:00 Автобус до Вільнюсу
День 7	<ul style="list-style-type: none"> -8:00 Сніданок на території готелю; -9:00 Трансфер до автостанції «Stotis»; -9:30 Туристи виїжджають з Вільнюса до Києва
День 8-9	<ul style="list-style-type: none"> -11:30 Прибуття на станцію "Київ".

Проживання. Готель «Vilnius Grand Resort» заохочує любителів еко-туризму видом на два мальовничих озера з сосновими та березовими лісами. Гості високо оцінюють унікальну культуру курорту Vilnius Grand Resort, широкий спектр можливостей для відпочинку та спорту, спа-центр на території готелю, безкоштовний трансфер до центру міста та чудові страви в 3 ресторанах і кафе, включаючи Bora-Bora – літній гриль-ресторан на березі озера.

У готелі є великий критий плавальний басейн з підігрівом, парові лазні та сауни, фітнес-центр, тенісні корти. Готель оточений чудовим 18-лунковим полем для гольфу, єдиним у країнах Балтії. Будиночки розташовані біля озера поєднують найкращі риси розкоші і комфорту з відпочинком на природі (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Готель «Vilnius Grand Resort»

Харчування. «Panama Food Garden» - це ресторан, що знаходиться у найромантичнішому районі Вільнюса - Жверинас. Натрапити на це місце просто блукаючи вулицями Вільнюса - неможливо, воно чудово сховане на одній із вулиць Жверинас за великою кількістю зелені (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Ресторан «Panama Food Garden»

Білі дерев'яні столи, білі дерев'яні стільці, декорації, що нагадують старовинні сільські будинки, величезна оранжерея зі свіжими садовими продуктами та подвір'ям, вся територія оточена деревами. Все це дуже нагадує затишну дачу «з бабусиною молодості». В оранжереї з затишним освітленням також є обідня зона для гостей. На думку литовців, це місце дуже виділяється своєю концепцією поміж інших ресторанів Вільнюса.

Ресторан «LABAI» у Друскінінкаї має затишну терасу, що дозволяє насолоджуватися прекрасним видом на пішохідну алею К. Дінейка та оздоровчий парк (рис. 3.3). При приготуванні страв велика увага приділяється сезонності. Продукти харчування надходять з місцевих ферм, що знаходяться в радіусі 40 км. Всі десерти, торти та морозиво, запропоновані в меню ресторану - власного виробництва.

Рис. 3.3. Ресторан «LABAI» у Друскінінкаї

Ресторан «Lokys» розташований у старому місті Вільнюса, розповідає історії литовської кухні про знатні столи, заставлені лісовими смаколиками. Дичина, ягоди, гриби, горіхи з давніх часів були невід'ємною частиною литовської кухні. Історичні литовські страви з натуральних і корисних лісових продуктів готуються шляхом поєднання давніх середньовічних традицій із сучасними технологіями та естетикою виробництва їжі. Нещодавно в

ресторані відкрився невеликий магазин, де можна знайти вишукані литовські делікатеси та напої (рис. 3.4).

Рис 3.4. Ресторан литовської кухні «Lokys»

Розваги. Слава бальнеологічного, грязьового і кліматичного курорту супроводжує Друскінінкай з 1797 року. Безперечно, найунікальнішою особливістю міста та його околиць є чудова природа, перед чарівністю якої не встоїть, мабуть, жоден гість. Гості з інших куточків Литви та з-за кордону милуються зеленими деревами в центрі курорту та столітніми сосновими лісами навколо Друскінінкаю.

Щороку сотні нових рослин прикрашають різноманітні місця курорту – так постійно розширюються зелені зони міста. Недаремно кажуть, що в Друскінінкай лікує тільки природа – навіть вчені довели користь лісотерапії, яка стала особливо популярною в останні роки. Завдяки свіжому повітрю та цілорічній зелені соснові ліси курорту допоможуть розслабитися, зняти стрес та напругу. Крім того, для зручності пікніків, десятки кілометрів пішохідних і велосипедних доріжок петляють лісами, є доріжка для скандинавської ходьби. Курорт Друскінінкай живе не тільки багатовіковими традиціями оздоровлення і спокійного відпочинку. Відкрите сміливим ідеям і передовим технологіям місто заслужено пишається званням столиці активного способу життя і якісних розваг (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Місто Друскінінкай

У Друскінінкайському аквапарку, що займає площу в 30 000 кв. м, кожен знайде собі найкращий відпочинок і розваги: веселі дружні компанії будуть веселитися в зоні водних розваг, сім'ї у відмінному настрої із задоволенням розташуються в повній пригод дитячій зоні; пари, що шукають романтики та релаксу, а також відпочиваючі поодиночі насолодяться зоною з 19 лазнями (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Аквапарк «AQUA» у Друскінінкай

Старе місто Вільнюса повторює середньовічне планування, і тут легко прогулятися вулицями та побачити приголомшливу колекцію готичних, ренесансних, барокових і класичних будівель. На трав'янистому пагорбі біля річки розкинулася вежа Гедиміна – нагадування про перший замок, побудований там у 15 столітті (рис. 3.7). На землі внизу розташовані будівлі королівського палацу та собор, де була похована кохана Велика княгиня Литви Барбара Радзивілл. Також всім туристам варто здійснити екскурсію самопроголошеною «республікою» Ужупіс – божемним і мистецьким районом міста, щоб познайомитися з альтернативною стороною Вільнюса. У теплі місяці фестивалі, музика, мистецтво та театр заповнюють вулиці, театри та галереї Вільнюса.

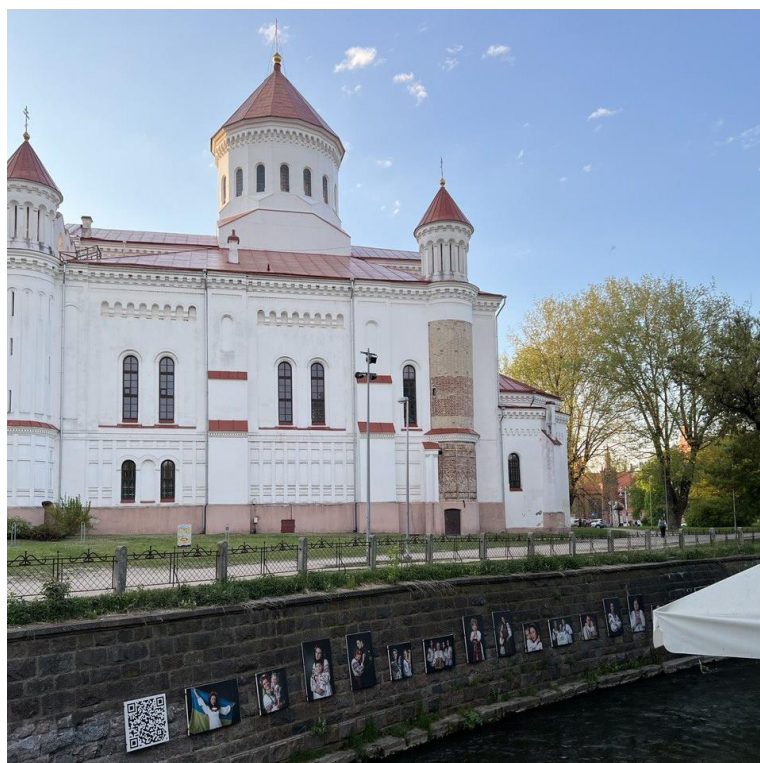

Рис. 3.7. Старе місто Вільнюса. (Фото Ю. Бондарчук)

Приїхавши до Литви, обов'язково варто відвідати середньовічну столицю Литви – Тракай. Це місто з багатовіковою історією доповнює відпочинок кожного туриста у Литві мальовничим озером Гальве, а також чудовою природою, Тракайським замком, унікальною караїмською кухнею та історичним маєтком Ужутракіс (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Тракайський замок. (Фото Ю. Бондарчук)

Додаткові послуги:

1. Нолі – це холистичний центр, розташований у самому серці Вільнюсі. Центром керує подружжя Юрате та Гінтаутас. Між тим, вони мають багаторічний досвід у медичній психології, який доповнюється величезними знаннями Сходу. Довгострокового покращення психічного здоров'я можна здебільшого досягти, коли ми спрямовуємо увагу всередину. Завдяки активній участі в таких практиках, як медитація, ми все більше усвідомлюємо такі речі, як наші суперечливі та осудливі моделі мислення, які, як правило, впливають на те, як ми відчуваємося фізично та емоційно.

2. Політ над Аукштайтським національним парком. Це чудова можливість насолодитися пагорбами, озерами та лісами Аукштайтського національного парку. На літаку Cessna 172 буде можливість побачити озера Кретуонас, Дрінгіс, Балуошас. На території парку знаходиться найглибше озеро Литви - Таурагнас. Досвідчений пілот забезпечить чудовий час та цей політ однозначно залишить багато незабутніх спогадів про чудові панорамні види.

Розрахунок вартості туру. Послуги включені до вартості туру:

Автобус Київ – Вільнюс – 3 700 грн;

Автобус Вільнюс – Київ – 3 700 грн;

Готель – 15 200 грн за 4 ночі (3 800 грн/ніч + сніданок включено);

Розваги – 8 700 грн;

- Експерсія Тракайським замком та прогулянка на яхті – 550 грн (350 + 200);

- Аквапарк «AQUA» та спа-процедури «FLORES» – 6 500 грн (4 000 + 2 500 грн);

- Вхід до національного парку «Aukštaitija» - 150 грн;

- Сплав річкою на каяках у національному парку «Aukštaitija» - 1 500 грн;

Харчування – 6 860 грн

Послуги не включені до вартості туру:

Спа-процедури та масаж на території еко-готелю – 3 000 грн.

Урок медитації на свіжому повітрі в студії «Holi» – 1 000 грн.

Політ над національним парком «Aukštaitija» – 3 500 грн.

Отже, загальна вартість еко-туру до Литви складе 38 160 грн.

3.2. Організація просування туристичного продукту до Литви в Україні

Доцільність використання цифрового маркетингу туру «Природні унікальності Литви», чи діджитал-маркетингу, як його прийнято називати, цілком очевидна. Під час тотальної конкуренції на світовому споживчому ринку та необхідності впровадження найбільш досконалих методів та систем пропозиції продуктів відтворення в нашу життєдіяльність, ці методи повинні бути свіжими та ефективними, вони повинні давати можливість споживачеві оцінити якість затребуваних товарів та послуг ще на момент первинного знайомства з ними.

Засоби рекламування туру «Природні унікальності Литви»:

- E-mail розсилки
- PR просування
- Реклама на телебаченні
- Реклама у соціальних мережах
- Реклама у блогерів

Програма просування туру на червень – липень 2023 року

№ п/п	Назва заходу	Сутність заходу	Фінансове забезпечення	Дата
1	Налаштування реклами у соціальних мережах	Сьогодні соцмережі – це не тільки місце для спілкування, але також спосіб знайти інформацію, вибрати продавця чи постачальника послуги та зробити покупку. Все це робить соціальні медіа ефективним маркетинговим майданчиком, де можна успішно рекламувати та продавати практично будь-які товари. Різні формати та види реклами в соціальних мережах допомагають бізнесу збільшити кількість клієнтів та прибуток. Social media marketing тільки з першого погляду здається простим та зрозумілим. Насправді щоб цей канал став по-справжньому ефективним, потрібно багато і цілеспрямовано працювати.	Послуги спеціаліста – 5 000	1 червня
2	E-mail розсилка	За допомогою поштових розсилок ми зможемо ефективно керувати та контролювати процес спілкування з аудиторією електронною поштою. Сервіси email-розсилок також дають вам уявлення про те, наскільки ефективним є наш email-маркетинг. Наприклад, за допомогою сервісу поштових розсилок ми можемо відстежити, хто відкрив наше повідомлення та перейшов по вказаному у ньому посиланні. Таким чином, ми можете отримати загальне уявлення про те, як працює ваша компанія та як краще налаштувати її в майбутньому, а також наскільки велике зацікавлення викликає новий продукт у потенційних клієнтів.	Послуга спеціаліста – 5 000 грн	16 червня
3	Залучення мікроінфлюєнсерів	Покупка реклами через мікроінфлюєнсерів. Маркетинг мікроінфлюєнсерів за останні роки вийшов на перший план і продовжує зростати сьогодні. Все більше брендів покладаються на впливових осіб з меншою і більш цільовою аудиторією (порівняно з впливовими особами з більшою та широкою аудиторією) для просування своїх продуктів або послуг.	Покупка реклами – 10 000 грн	28 червня

		Мікро-інфлюєнсери зазвичай мають 1 000–1 000 000 передплатників та спеціалізуються на певній ніші у своїй галузі. Таким чином, вони часто мають вищу залученість, більш лояльних передплатників та кращу конверсію у своїх соціальних каналах. Крім того, вони дешевші, ніж великі інфлюєнсери.		
4	Реклама на телебаченні	Телебачення, як і будь-який інший засіб розповсюдження реклами, дозволяє забезпечити справді широку імідж-рекламу туристичного підприємства та «приміряти» будь-яку його послугу.	80 000 грн	8 липня
5	PR стратегія	Розробити ознайомчу подорож для журналістів на бартерних умовах. Журналіст отримує повноцінну подорож з найкращим сервісом і у свою чергу залишає відгук у вигляді статті на сайті або в журналі.	Організація туру - 30 000 грн	22 липня

Отже, інтернет-маркетинг на сучасному етапі розвитку надає широкі можливості для просування туристичних продукту «Природні унікальності Литви». Використання широкого спектру його інструментів дозволяє ефективно просувати регіональні туристичні бренди, формуючи у споживачів позитивні уявлення не лише про туристичні пам'ятки регіону, а й позиціонуючи територію як центр туризму, що пропонує послуги на рівні світових стандартів.

ВИСНОВКИ

1. Автором було розглянуто літературу з теми дослідження таких авторів як Самолюк Н.М., Черногор Я.О., Колотуха О.В., Дмитрук О.Ю., Константинов В.Ю. та інших. Було визначено, що екологічний туризм – це подорожі до відносно незабруднених областей з унікальними природними об'єктами. Екотуризм – це природний туризм, який включає вивчення навколишнього природного середовища і служить для поліпшення обстановки в цьому середовищі. Ми зробили висновок, що практично в кожному виді туризму головний вплив на природне середовище надає не сама туристична діяльність, а інфраструктура туризму, що розвивається: туристське будівництво, або повністю знищує природні ландшафти, або перетворює їх до невпізнанності, створюючи на їх місці антропогенні ландшафти. Курс на розвиток екотуризму в усьому світі сьогодні набуває чітко виражених форм і цілком конкретного змісту.

2. У ході дослідження було проаналізовано теоретичні засади екологічного туризму. Було визначено, що сьогодні екологічний туризм відіграє значну роль у світовій індустрії туризму та гостинності. За прогнозами експертів Всесвітньої туристичної організації в найближчому майбутньому темпи його зростання будуть, високі, а доходи від цього виду туризму зроблять значний внесок у розвиток економіки багатьох країн світу, що розвиваються. Це дозволить стимулювати соціально-економічне зростання у відсталих регіонах. Великі надії покладаються на екотуризм у реалізації концепцій сталого розвитку та подорожей. Раціональне використання природних та культурно-історичних туристських ресурсів дозволить уникнути багатьох негативних наслідків масового туризму. Водночас проблеми розвитку екологічного туризму в цілому та в окремих регіонах поки що мало досліджені.

3. Було оцінено природні передумови для розвитку екологічного туризму в туристичних системах країн Балтії, що показало наявність великої

кількості туристичних ресурсів для можливостей розвитку екологічного туризму. Значна частина площі усіх трьох країн вкрита лісами та має багато парків та природних зон, що відкриває широкі можливості для активного відпочинку на свіжому повітрі та розвитку рекреаційного туризму.

4. Було розроблено екологічний тур «Природні унікальності Литви» на 7 днів. У ході туру туристи матимуть змогу відвідати столицю Литви – Вільнюс та природно-рекреаційну столицю країни – Друскінінкай. На групу чекатиме дуже насичена програма, різноманіття розваг, багату часу проведеного на свіжому повітрі, рекреація та оздоровлення ментальне і фізичне. Не менш важливим аспектом також є маркетинг у туризмі, тому у заключному розділі був розроблений план просування туристичного продукту «Природні унікальності Литви».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук Ю. В. Національні парки як просторова форма організації екологічного туризму. Матеріали наукової конференції «Політ-2023». Київ: НАУ, 2023.
2. Бур'ян М. С., Я. Л. Примаченко. Литва, Литовська Республіка // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 170. – 784 с.
3. Види екологічного туризму. URL: http://ni.biz.ua/12/12_8/12_86379_vidi-ekologicheskogo-turizma.html
4. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу. К.: Альтерпрес, 2004. 192 с.
5. Екологічний туризм. Цілі, завдання та принципи екологічного туризму. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=375981>
6. Екологія: забруднення морських вод. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/ecology/21232/>
7. Європейська Комісія (Єврокомісія). URL: <https://www.dw.com/uk/evropejska-komisija-evrokomisia/t-18359488>
8. Європейські столиці. Вільнюс та князівсько-королівський замок в Тракаї. URL: <https://incognita.com.ua/yevropeyski-stolyci-vilnyus-ta-knyazivsko-korolivskyy-zamok-v-trakayi>
9. Знайомтеся: Литва – Вільнюс: Pasauliui Arie Mus, 2008. – 105 с.
10. Колотуха О. В. Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія. – К.: 2015. – 448 с.
11. Константинов В. Ю. Квебекська угода 1943 // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Л. В. Губерський (голова) та ін. – К: Знання України, 2004 – Т.1 – 760с.
12. Міжнародні туристичні організації. URL: <https://vo.uu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=193772>

13. Основні види і особливості екологічного туризму. URL: http://4ua.co.ua/sport/sa2bc79b4d53b88421306c27_0.html
14. Оцінка потенціалу розвитку екологічного туризму в Україні. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/SHyfr-Ekologiya.docx>
15. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/14472/13607>
16. Програма ООН з довкілля. URL: https://www.wik-uk-ua.nina.az/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%9E%D0%9E%D0%9D_%D0%B7_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B0.html
17. Самолюк Н.М. Соціально-трудова відносина: теорія та практика. 2012. С.180-186. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/samoljuk.htm
18. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2011. – 334 с. – (Вища освіта XXI століття). Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (лист №N 1/11-4223 від 26.05.11)
19. Теоретичні підходи до визначення екологічного туризму. Калюжний Д.А. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/52939/1/%D1%874-37-38.pdf>
20. /Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. – К: Знання України, 2004 – Т.1 – 760с.
21. Черногор Я. О. Країни світу і Україна: енциклопедія: в 5 т. – Т. 1: Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / науковий редактор 1-го тому А. Г. Бульвінський. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – С. 127–146.
22. Шинкаренко Т. І. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення 1992 // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т.

23. Шушківський А. І. / Акваторія // Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – URL: <https://esu.com.ua/article-43436>
24. Agenda 21 for culture. URL: https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/multi/ag21_en.pdf
25. Britannica. Baltic Sea. URL: <https://www.britannica.com/place/Baltic-Sea>
26. Britannica. Estonia. URL: <https://www.britannica.com/place/Estonia>
27. Britannica. Latvia. URL: <https://www.britannica.com/place/Latvia>
28. Britannica. Lithuania. URL: <https://www.britannica.com/place/Lithuania>
29. Ecologija. 2007. Vol. 53. Supplement. P. 10–15 Donatas Burneika, Edis Kriaučiūnas.
30. Ecotourism and Sustainable Development in Biosphere Reserves: Experiences and prospects. Quebec, Canada MAB/UNESCO. 2002.
31. Global Ecotourism Conference 2007 (GEC07). URL: <https://www.eea.europa.eu/events/global-ecotourism-conference-2007-gec07>
32. IATA. URL: <https://www.iata.org/>
33. ICAO. URL: <https://icao.int/>
34. International Civil Aviation Organisation. URL: <https://www.skybrary.aero/articles/international-civil-aviation-organisation-icao>
35. Pacific Asia Travel Association (PATA). URL: <https://www.pata.org/>
36. Pacific Asia Travel Association. URL: <https://m.facebook.com/PATA.HQ/>
37. PATA-INDIA. URL: <https://pataindia.org/>
38. The American Society of Travel agents. Ten commandments on eco-tourism. URL: <https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/10-command.html>
39. The International Ecotourism Society (TIES). URL: <https://ecotourism.org/>
40. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/>